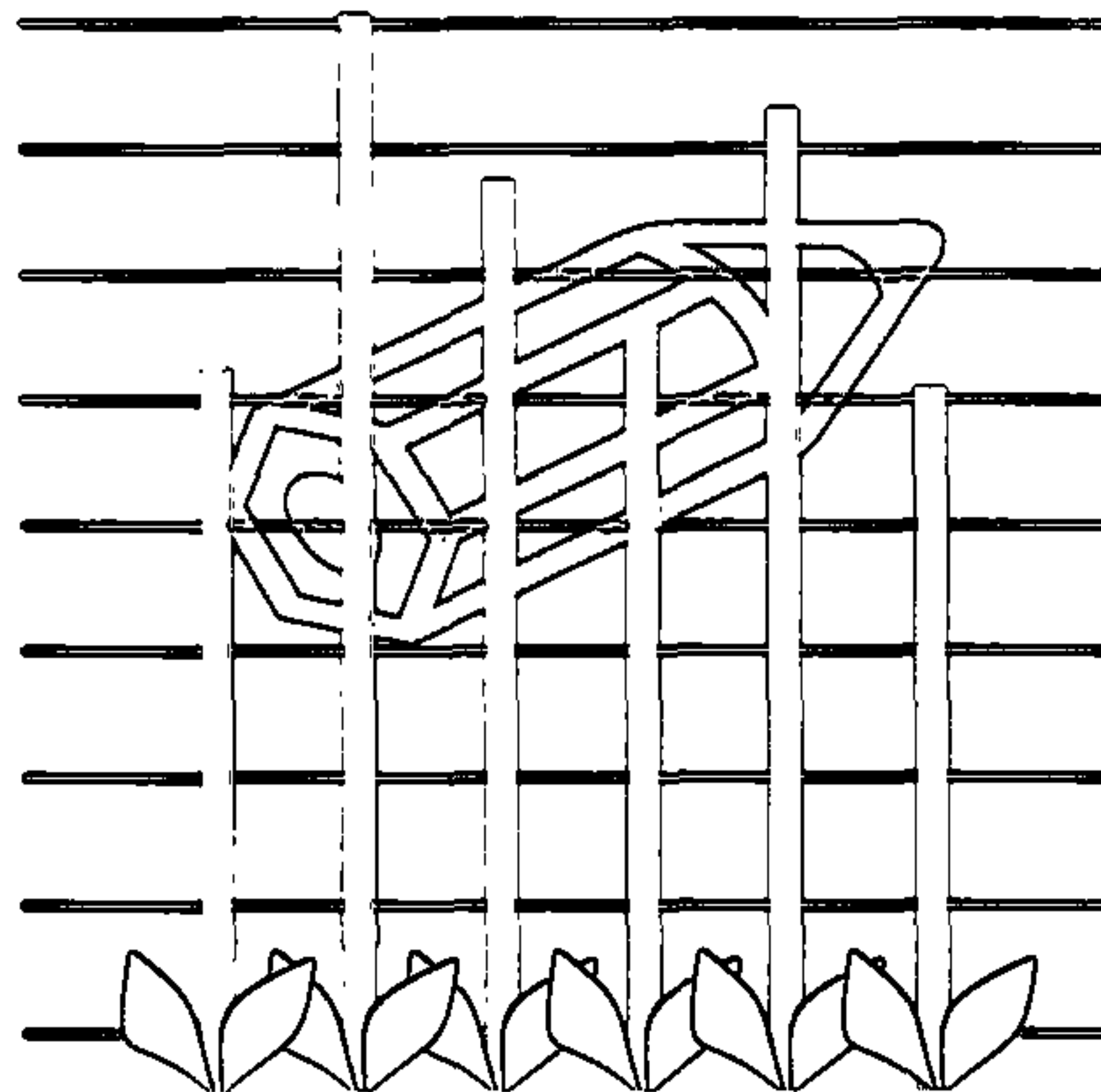

המחלקה למפעלים מיוחדים:

דו"ח פעילות לשנת 1999

מאת:

שרית בייץ-מוראי
כרמלה קורש-אבלגון
טניה ליק
דבורה יוסף

המוסד לביטוח לאומי
האגף לפיתוח שירותים

**מפעלים מיוחדים:
דו"ח פעילות לשנת 1999**

שרית בייץ-מוראי
כרמלה קורש-אבלגון
טניה ליף
דבורה יוסף

תוכן העניינים

עמוד

1	מטרות ויעדים
2	תוכניות בטיפול
4	תוכניות בתהליכי אישור
5	תקציב
6	תוכניות לעתיד
9	תקצירי תוכניות בענפים אימהות וילדים
22	תקצירי תוכניות בענפים זוי"ש ונכות

מטרות ויעדים

המוסד לביטוח לאומי מסייע בפיתוח שירותי רווחה חדשים מכח סעיף 36 לחוק הביטוח הלאומי. הכוונה היא לעודד את הגורמים הקהילתיים לשנות, לשפר ולחקים שירותים שיקדמו את רווחתה של אוכלוסייה על בסיס ניסיוני, כאשר בתום הניסוי יקבלו על עצמם גופים אלה את האחריות להחזקת השירות. כל הצעה לסיוע נבחנת על ידי המוסד עפ"י קריטריונים המעוגנים בתקנון, וטעונה אישור של מועצת המוסד לביטוח לאומי ושר העבודה והרווחה.

יעדי הסיוע

- א. השתתפות בפיתוח שירותי רווחה חדשניים ונסיוניים;
- ב. שיפור מגוון השירותים בתחום הרווחה;
- ג. סיוע בעיצוב דגמים נסיוניים ובהערכתם לצורך הפצתם והטעמתם בקהילה;
- ד. שיפור איכות שירותי הרווחה;

קריטריונים מרכזיים

- א. התוכנית עוסקת בשירות חדשני או שאינו קיים בקהילה, או קיים תקופה קצרה;
- ב. השירות קיים בקהילה, אולם הוא זקוק לפיתוח, ביסוס או התאמה לאוכלוסייה חדשה נוספת או שיש לשנותו מבחינת התוכנית או צורת נתינתו;
- ג. השירות קיים בקהילה, אך הדרך להערכת האפקטיביות שלו היא על ידי ניסויים חיים בשדה;
- ד. התוכנית ניתנת להערכה שיטתית;
- ה. קיים סיכוי סביר להמשכיות התוכנית;
- ו. השירות הוכח כמוצלח ויש מקום לעודד את פיתוחו ברמה הארצית;
- ז. התוכנית כוללת היבט של מתן שירות ישיר לאוכלוסייה.

במתן הענקות עדיפות למפעלים הבאים:

- א. מפעלים עבור אוכלוסיית מצוקה;
- ב. מפעלים שמספקים שירות המשלים שירותי המוסד;
- ג. מפעלים המספקים שירותים משולבים;
- ד. מפעלים בהם קיימים שותפים למימון.

היקף הפעילות

תוכניות בטיפול

אל המחלקה למפעלים מיוחדים מגיעות פניות רבות, חלקן בטלפון וחלקן בכתב. הטיפול בתוכניות כולל מספר שלבים. הטיפול בתהליך הייזום והשיווק מתבטא במתן הסברים והבהרות בטלפון, בהרצאות ובהשתתפות בימי עיון וכנסים של גורמים מקצועיים שונים, וכן בפגישות עם גורמים שונים במטרה לזהות צרכים, נושאים חדשניים ותוכניות העשויים להתאים להגשת הצעה למחלקה.

בממוצע מתקבלות מדי חודש 5 עד 10 פניות חדשות, כאשר רק בחלק מהמקרים מתבטאת הפניה בהגשת תוכנית לפיתוח שירות.

הטיפול בתהליך האישור כולל כאמור עבודה אינטנסיבית משותפת עם הגוף היוזם בהכנת התוכנית כגון: השתתפות בישיבות הבהרה, הנחיה ומתן הערות לתוכנית הכתובה, בדיקת התקציב, הצגת התוכנית בוועדות המאשירות – הוועדה המקצועית והציבורית – הכנה לאישור התוכנית על ידי השר, והכנת הסכם להתקשירות משפטית עם הגוף הפונה.

הטיפול בשלב ההפעלה כולל השתתפות פעילה בעיצוב התוכנית המעשית להפעלה בשטח, השתתפות בוועדת ההיגוי, פיקוח ובקרה טכניים ותקציביים במהלך כל תקופת הניסוי, קשר עם הגוף המחקרי, אחריות מקצועית למחקר המלווה, סיוע בפרסום ובהטמעת התוכנית.

כל איש צוות מפעלים מיוחדים משתתף בממוצע בכ- 5 וועדות היגוי לחודש לגבי תוכניות שפועלות ובאותו מספר של ישיבות ומפגשים לגבי תוכניות חדשות בטיפול או כחלק ממאמץ שיווק ויזום.

לוח מס. 1: מספר תוכניות שטופלו, לפי ענף ושנה

ענף	*1998	*1999
אבטלה	6	5
אימהות	29	34
ילדים	30	56
נכות	30	46
סיעוד	2	2
זו"ש	13	15
סך הכל	110	158

* כולל: תוכניות שפעלו, תוכניות בשלבי אישור שונים, יוזמות חדשות.

1999 אופינה בגידול במספר התוכניות בענף אימהות ילדים ונכות. בענף אבטלה וסיעוד לא חל גידול במספר התוכניות המטופלות או הפועלות למרות מאמצי השיווק ויוזמות של העובדים.

תוכניות שפעלו בשנת 1999

לוח מס. 2: תוכניות שפעלו בשנת 1999, לפי ענף, תקופה ופריסה גיאוגרפית

ענף	שם התוכנית	משך הפעלה בחודשים	פריסה גיאוגרפית*	
אימהות	אימהות למען אימהות תשורות	12	בני ברק	
	בית לגברים מכים	36	ארצי**	
	דירות קלט לנשים בסיכון	28	רב ישובי* (10)	
	חנות הזכויות	24	עכו	
	חינוך לאבהות לאסירים	18	רב ישובי (4)	
	מרכז יום לאסירות	18	ארצי	
	צעירים בסיכון + 18	36	קרית ים	
	ילדים	הזמנה לדו-שיח	36	רב ישובי (10)
		מרכז מידע וסיוע	27	אשדוד
		סדנאות לתלמידות חרדיות	36	ארצי
ספריות מודרכות		36	ישוב - רהט	
ספריות מודרכות		36	רב ישובי (3)	
ספריות מודרכות		36	רב ישובי (3)	
ילדי גרושים		28	רחובות	
הפוך על הפוך		36	רב ישובי (4)	
זו"ש		מניעת אלימות נגד קשישים	36	הרצליה
		ערן בשפה הערבית	36	ארצי
נכות	הכשרת מדריכי גמילה - ב'	20	רב ישובי	
	טיפול נמרץ באלכוהוליסטים	26	רב ישובי	
	בי"ס שדה לנכים	24	ארצי	
	צהרון משולב - ב'	10	ירושלים	
	פעילות גופנית משלבת	24	רב ישובי	

* רב ישובי - תוכנית המתבצעת בו זמנית בשלושה ישובים ויותר.
 ** ארצי - תוכנית המתבצעת במקום אחד אולם מיועדת לכלל האוכלוסייה, מכל הארץ.

22 תוכניות הופעלו בסיוע המחלקה בשנת 1999. רק 5 תוכניות היו מקומיות ופעלו בעיר אחת. רוב התוכניות, פעלו בו זמנית, במספר ערים, ישובים ומועצות אזוריות. 4 תוכניות הן תוכניות שנתנו מענה ארצי כגון: קווי מצוקה של ער"ן בערבית, בית לגברים מכיס, ביי"ס שדה לנכים. בנוסף, טיפלה המחלקה ב-1999 ב-8 תוכניות שהפעלתן הנסיונית בשדה הסתיימה. הטיפול כלל בדיקת דוחות כספיים סופיים לצורך התחשבות סופית, טיפול בדוחות המחקר הסופיים, קריאתם הבאתם לפרסום, טיפול בדפי מידע שיווקים ופרסומיים, תכנון והשתתפות בימי עיון לצורך הפצת ושכפול התוכניות בקרב אנשי המקצוע וקובעי מדיניות.

תוכניות שהסתיימו והטיפול בהן נמשך בשנת 1999 הן:

1. חנות הזכויות בירושלים ובבאר שבע
2. ילדי מכורים לסמים
3. ניצולי שואה בבתי אבות
4. צהרון משולב לילדים רגילים וילדים עם צרכים מיוחדים
5. מועדון הזכרון למבוגרים הסובלים מירידה קוגניטיבית
6. מתחברים לנוער מנותק
7. מנהיגות מובילה לשינוי במושבים
8. חינוך מיני לנוער עם חרשות.

תוכניות בתהליכי אישור

וועדות מקצועיות

במהלך שנת 1999, 19 תוכניות הובאו לדיון בוועדות המקצועיות הענפיות. בנוסף התקיים דיון עקרוני ומיוחד ביחס לתוכניות בתחום של מניעת מחלות וקידום בריאות.

מתוך 19 תוכניות

10 אושרו

4 נדחו

5 לא התקבלה החלטה סופית וחברי הוועדה בקשו דיון נוסף.

וועדות ציבוריות

במהלך 1999, 10 תוכניות הובאו לדיון ואישור בפני שלוש וועדות ציבוריות שהן; וועדת אימהות, ילדים ונכות, לגבי שתי תוכניות התקיימו שני דיונים נפרדים.

מתוך 10 תוכניות

8 – אושרו (שתיים מתוכן לאחר דיון שני)

2 – לא התקבלה החלטה סופית וחברי הוועדה בקשו דיון נוסף

תקציב

התקציב הכולל לשנת 1999 עמד על 27.7 מיליון ש"ח, מתוכם יועדו מלכתחילה כ-7.8 מיליון ש"ח לפיתוח פתרונות תעסוקתיים למובטלים, שלא יצאו אל הפועל משום שהן קשורות במדיניות כלכלית לאומית, ובהחלטות ממשלה.

התקציב משקף את המגמות הבאות:

- * הפעילות מתרכזת בחמישה ענפים. הפעילות בענף בש"ס איננה מוגדרת כמפעל מיוחד.
 - * בענפים בהם יש קרנות (סיעוד ונפגעי עבודה) אין פניות רבות למחלקה, והתוכניות בענף נכות הן בעיקר פרי יוזמות של המחלקה.
 - * רוב התוכניות והתקציב הם בענף אמהות וילדים.
- ההוצאה בשנת 1999 בענפי נכות, אימהות וילדים עמדה על 17.1% מהתקציב לעומת 12.4% בשנת 1998.

לוח מס. 3: תקציב והוצאה לשנת 1999 (ש"ח), לפי ענף

הוצאה	תקציב מאושר	ענף
347,221	964,000	זו"ש
691,109	3,577,000	נכות
-	532,000	סיעוד
-	261,000	נפגעי עבודה
1,670,622	6,486,000	אימהות
2,041,491	5,110,000	ילדים
-	7,971,000	אבטלה
2,871,000	2,871,000	בש"ס
7,762,144	27,772,000	סך הכל

תוכניות לעתיד

עם הקמת האגף לפיתוח שירותים נמצאת המחלקה למפעלים מיוחדים על פרשת דרכים מבחינה ארגונית ומקצועית.

גודל התקציב השנתי מהווה פוטנציאל לפיתוח בהיקף רחב, אולם מצבת כוח האדם הקיים והאמצעים המינהליים העומדים לרשות העובדים מעכבים מימוש יעד זה.

השינויים שהוכנסו בתקנון החדש של המפעלים המיוחדים אף מרחיבים את פוטנציאל הפעילות, אולם ללא תוספת משמעותית בכוח האדם ומשאבים נוספים יהיה קשה מאוד לממש פוטנציאל זה.

תוכנית המחלקה לשנה הקרובה צריכה לקחת בחשבון את השינויים הארגוניים הנובעים מהקמת האגף ואת הצורך להתחיל וליישם את השינויים בתקנון שהוכנסו לאחרונה.

על מנת לעמוד בהצלחה במטרות אלה חשוב להגביר את הפעילות בתחומים הבאים:

1. המשך פיתוח כלים וסטנדרטים בעבודת המחלקה;
2. המשך הכשרה והעשרה של צוות המחלקה;
3. תכנון הפעלת יועצים מקצועיים בתחומי עבודה שונים;
4. תכנון וייזום פעולות שיווק פנימיות וחיזוניות לצורך יידוע והפצת השינויים של התקנון החדש.

הנסיון שהצטבר במחלקה מורה, שבנוסף לשיפורים המינהליים והמקצועיים, חשוב להגדיר "נושא" מבחינת אוכלוסיית יעד או תחום פעילות שלגביו תעשה פעילות אינטנסיבית ומוגדרת מבחינת סיוע מקצועי ותקציבי. מיקוד הפעילות בנושא מרכזי אחד בחתאם לצרכים המתעוררים בשטח, שיכול להשתנות מעת לעת, עשוי להוביל לשינוי הכמותי במספר התוכניות הפועלות בסיוע המחלקה או האגף.

עם הקמת האגף, מוצע לשקול הקמת צוות מומחים שיסייע לזיחוי תחומים ויציע סדרי עדיפויות לפעילות אינטנסיבית וייזומה.

תחומים מוצעים:

- פיתוח שירותים לאנשים הסובלים מצרכים מיוחדים (ילדים ומבוגרים);
 - התמודדות שכונת וקהילות עם נושא האלימות;
 - נוער מנותק.
- יש חשיבות לראיה אינטגרטיבית, משותפת למספר קרנות המיוצגות באגף תוך שיתוף הפעולה עם משרדי ממשלה וגופים ציבוריים אחרים.

תקצירי התוכניות

שפעלו בשנת 1999

פרק א' - ענפים אימהות וילדים

פרק ב' - ענפים זו"ש ונכות

פ ר ק א' **ענפים אימהות וילדים**

אמהות למען אמהות תשורות

הגורם המגיש: עיריית בני ברק, האגף לשירותים חברתיים

תקופת ההפעלה: 16 חודשים

אוכלוסיית היעד: 30 אמהות חרדיות ברוכות ילדים בבני ברק. האמהות תשורות, כלומר הן אינן מתפקדות בכל הנוגע לניהול משק ביתן ולגידול ילדיהן. כמו-כן, 15 אמהות ברוכות ילדים בעלות נתונים דומים אשר מתפקדות היטב במשק ביתן, שימשו מדריכות/תומכות לאמהות התשורות.

המטרות:

1. להביא את האמהות התשורות ליכולת תפקודית תקינה, לארגן את המערכת המשפחתית, לייעל את הטיפול בילדים ולהביא לשימוש נכון ויעיל בשירותי הקהילה;

2. לגייס את הבעלים של האמהות התשורות ולהגביר את מעורבותם בכל המתרחש בבית.

הממצאים: היום מודרכות 27 אמהות תשורות על ידי 17 אמהות מדריכות. מדווח על מצב קשה במשפחותיהן של האמהות התשורות, מעבר למה שהיה ידוע לאגף הרווחה: ילדים עם בעיות לימודיות וקשיי למידה, תנאי דיור קשים ותשישות רבה מצד האם. לאחר שישה חודשי הדרכה, המדריכות מדווחות על קשר טוב ואמין בינן ובין האמהות המודרכות.

התקציב להפעלה: 760,087 ש"ח

השתתפות המוסד: 411,529 ש"ח

מרכז יום לשיקום תעסוקתי לאסירות משוחררות

הגורם המגיש: הרשות לשיקום האסיר

תקופת ההפעלה: 18 חודשים

האוכלוסייה: 35 אסירות משוחררות מאיזור תל אביב

המטרות: לתת מענה טיפולי, הכשרתי ותעסוקתי לאסירות משוחררות באמצעות השלמת השכלה, טיפול אישי קבוצתי וקורסי הכשרה שיתקיימו במרכז בשעות הבוקר ואחר הצהריים.

הממצאים: במשך שישה חודשי הפעלה הצטרפו למרכז 28 אסירות משוחררות. שלוש מבינהן נשרו מהתוכנית ועשר מבינהן הגיעו למרכז לאחר שעזבו את עבודתן ולקראת מציאת עבודה אחרת. מהראיונות הראשוניים עולה כי המרכז מאוד חשוב לאסירות המשוחררות. הוא מעניק להן מסגרת תעסוקתית אשר בלעדיה יתכן שהיו חוזרות לסס, או, לפי הגדרתן, היו "הולכות לאיבוד". הן מייחסות חשיבות רבה לשיחות הקבוצתיות ולהדרכה הקבוצתית למרות שבדרך כלל הדבר כרוך במאמץ נפשי גדול וחשיפה רבה מצידן.

התקציב להפעלה: 567,159 ש"ח

השתתפות המוסד: 330,082 ש"ח

סדנאות לתלמידות תיכון וסמינר במגזר החרדי בנושא "הילד המיוחד"

הגורם המגיש: ארגון "סולם"

תקופת ההפעלה הראשונית: 22 חודשים

תקופת ההפעלה הנוספת: 10 חודשים

האוכלוסייה: תלמידות תיכון וסמינר מהמגזר הדתי והחרדי ברחבי הארץ

המטרה: להעמיק את הידע בנושא הילד המיוחד ודרכי שיקומו כדי לייצור בתלמידות, ודרכן באוכלוסייה החרדית בכלל, יתר פתיחות והבנה בנושא. בנוסף, לעודד את התלמידות להשתלב בתחום החינוך המיוחד. התוכנית בתקופה הנוספת היא להתמקד בתלמידות מהמגזר הדתי/לאומי.

הממצאים: בתקופת ההפעלה הראשונה הועברו 26 סדנאות בנות יומיים בנושא הילד המיוחד לכ-850 תלמידות מבתי ספר תיכוניים וסמינרים ברחבי הארץ. רוב המשתתפות הביעו שביעו רצון ממתכונת הסדנאות ומתרומתן להכרת דרכים מומלצות להתנהגות עם הילד המיוחד ובני משפחתו וכן להכרת התחומים המקצועיים הקשורים לנושא. בתקופה זו נתקלו המפעילים בקושי לשתף תלמידות מבתי ספר מהזרם הדתי-לאומי. מנהלי בתי הספר טענו שהם "מוצפים" בפעילויות העשרה שונות ושאינן באפשרותם לפנות שני ימי סדנא לנושא הילד המיוחד. היום נערכות פעולות שונות לקראת מעורבות משרד החינוך בפרוייקט על מנת להטמיע את הסדנאות במסגרת תוכניות הלימוד.

התקציב להפעלה בתקופה הראשונה : 343,800 ש"ח בתקופה השנייה : 294,575 ש"ח
השתתפות המוסד בתקופה הראשונה : 302,200 ש"ח בתקופה השנייה : 210,575 ש"ח

"חנות הזכויות" – מרכז סינגור מקומי בעכו

הגורם המגיש : עמותת סנגור קהילתי

תקופת ההפעלה : 24 חודשים

האוכלוסייה : 30 מתנדבים מקרב ארבעת תת-האוכלוסיות המאפיינות את אוכלוסיית עכו. תנאי הכרחי לקבלת המתנדבים הוא יכולתם לקרוא ולכתוב בעברית.

המטרה : התאמת המודל שפותח בירושלים ובבאר שבע ואשר פותח בסיוע הקרן, בין השנים 1998-1996 לעיר עכו, המורכבת ממספר תת-אוכלוסיות : ערבים ויהודים וביניהם עולים חדשים מקוקאז ומאתיופיה. המודל בוחן תהליכי גיוס כן הכשרה וקליטה של מתנדבים בארגון סנגור מקומי. התוכנית כוללת שני קורסי הכשרה ל-15 מתנדבים כל אחד.

הממצאים : במשך שנת הפעילות הראשונה הצליחה העמותה לחקם בעכו סניף סנגור קהילתי. העליה במספר הפניות מצביעה על חדירת השירות לתודעת התושבים. את ההכשרה הראשונה סיימו 22 מתנדבים מארבעת האוכלוסיות המוזכרות לעיל. קורס ההכשרה הראשון וניסיון הפעלת המתנדבים בעכו מצביעים על קשיים מיוחדים באיתור מתנדבים פוטנציאליים ובהכשרתם. לאור זאת, החליטו מפעילי התוכנית לשנות את הקורס בהתאם לצרכי קבוצת המתנדבים השניה, המורכבת משתי תת-קבוצות, ולפצל את הקורס לשתי קבוצות קטנות בנות 7 משתתפים.

התקציב להפעלה : 459,100 ש"ח

השתתפות המוסד : 284,670 ש"ח

אבות אסירים בתהליכי שחרור משוחררים

הגורם המגיש : הרשות לשיקום האסיר

תקופת ההפעלה : 18 חודשים

המטרה: להקנות לאבות אסירים הנמצאים בתהליכי שחרור ומשחררים כלים להורות פעילה, שיבטיחו את שיתופם בחינוך ילדיהם בתחומים שונים, כגון: מעורבות במסגרת החינוכית בה מצוי הילד ובתהליך בו מתקבלות החלטות הקשורות בילד. כמו-כן, לסייע להם להתוודע ולצורך שירותים שונים המוצעים במסגרת בתי הספר והקהילה, כגון: קבוצת תמיכה, תחנה לטיפול משפחתי ופעילות משותפת להורים וילדים במסגרת המתנ"סים.

האוכלוסייה: כוללת אבות אסירים הנמצאים 180 יום או פחות לקראת שחרור וכן אבות אסירים המשחררים מהכלא פחות משנתיים, ובנות זוגם. מדובר באסירים לקראת שחרור/משחררים שהם אבות לילדים מתחת לגיל 17 או שנשותיהם בהריון. בתוכנית להפעיל שש קבוצות בנות 10-15 משתתפים כל אחת. זאת, כאשר לפחות שתיים מביניהן יתקיימו בבתי הכלא.

הממצאים: עד כה הופעלו ארבע קבוצות: שתיים בקהילה (בלוד ובחולון) ושתיים בבתי כלא (איילון ומעשיהו). השתתפו בסך הכל 51 אסירים לקראת שחרור או משחררים, ו-11 נשות אסירים, מלוד ומחולון. רוב המשתתפים הינם מעל גיל 30, כאשר בין שליש ל-40% הם מעל גיל 40. הקבוצה שהתנהלה בכלא איילון הינה הצעירה ביותר – רובה בגילאים 20-30. לרוב המשתתפים זהו מאסרם הראשון והם שחו בכלא בסך הכל בין שלוש לשש שנים.

התקציב להפעלה: 304,834 ש"ח

השתתפות המוסד: 196,896 ש"ח

מרכז מידע וסיוע לילדים באשדוד

הגורמים המגישים: החברה העירונית אשדוד, אב"י – אגודה בינלאומית לזכויות הילד

תקופת ההפעלה: 27 חודשים

האוכלוסייה: נחלקת לשלוש קבוצות:

1. 100 ילדים מחטיבת הביניים הנמצאים בתהליך של נשירה/הנשרה מבתי הספר.
2. 140 בני נוער בגילאים 13-17 שאינם לומדים ואינם עובדים באופן מסודר, ביניהם 40 עוברי חוק, המעוניינים לשנות את מצבם והמתקשים להעזר ברשויות. בני נוער אלה זקוקים למישהו שישמע אותם ושיוכל לייצגם בפני הרשות המחליטה בעניינם.
3. עובדי מערכת החינוך והרווחה, הורים ותלמידים בעיר.

הממצאים: בשנה הראשונה הגיעו למרכז 163 פניות של בני נוער. הגיל הממוצע של הפונים הוא 16 ומרביתם בנים. הגורמים המפנים המרכזיים: פניה עצמית של בני נוער ואיתור על ידי עובדי המרכז. הנושאים העיקריים שטופלו במרכז קשורים לעיניינים פליליים ולקשיים שעולים בבתי הספר, כגון: הרחקה, ענישה ואפליה. ברוב המקרים הטיפול בבני נוער היה באמצעות מודל הייעוץ. כמו-כן, מסתמנת עלייה קבועה במספר המקרים המטופלים באמצעות מודל הסגור.

התקציב להפעלה: 518,506 ש"ח

השתתפות המוסד: 213,565 ש"ח

מתחברים לנוער מנותק

הגורם המגיש: מועצת תנועות הנוער

תקופת ההפעלה: 24 חודשים

האוכלוסייה: 150 בני נוער מנותקים בשש ערים ברחבי הארץ. בני הנוער משתייכים לשתי קבוצות: האחת של כאלה הנמצאים במסגרת לימוד אך מגלים סימנים של קשיי הסתגלות, נמצאים בסכנה של ניתוק ומוגדרים כ"נוער בסיכון", והשניה של כאלה שכבר התנתקו מכל מסגרת לימודית או עבודה ומוגדרים כ"שגרעין קשה".

המטרות: לשלב נוער מנותק בפעילות תנועות הנוער ובכך לאפשר לבני נוער מנותקים להקלט בצורה נאותה בחברה הישראלית. להחזיר להם את הביטחון העצמי ביכולתם להצליח ולהעשיר את עולמם. להתוות לאותם נערים דרך חזרה משולי החברה אל מרכזיה. לאפשר להם למצות את היכולת הטמונה בהם ללמוד, לרכוש מקצוע ולבסס את עתידם. להציע מודל להפעלת נוער מנותק על ידי בני נוער ולאפשר "העתקתו" בקרב אוכלוסיות גדולות ובכך להגיע למספר רב יותר של בני נוער מחוברים לפעילות.

הממצאים: מספר המשתתפים קטן מהמתוכנן. קיימת תחלופה גדולה של נערים ושיעור העולים נמוך מהמשוער. כמו-כן, קיימת הטרוגניות גדולה מאוד בין הנערים מבחינת "עומק הניתוק" שלהם. הניסיון מראה שהעיסוק בנוער הינו משימה מסובכת הדורש מיומנות מקצועית. לכן, חשוב להקים מערכת תמיכה מקצועית בצד הקבוצה או המועדון.

התקציב להפעלה: 667,000 ש"ח

השתתפות המוסד: 353,900 ש"ח

דירות קלט לשעת חרום – נשים וילדים בסכנת אלימות

הגורם המגיש: משרד העבודה והרווחה, השירות לרווחת הפרט והמשפחה

תקופת ההפעלה: 28 חודשים

האוכלוסייה: נשים מוכות טעונות הגנה יכולות לשהות במקלטים הקיימים – נשים עם 5-6 ילדים בוגרים (מעל גיל 13) ונשים שאינן מסוגלות להסתדר עם נשים אחרות במקלט. המענה הינו לשעת חירום ולפרקי זמן קצרים (עד חודש) לנשים וילדיהן.

המטרות: מתן הגנה מיידית וזמינה לנשים וילדיהם נפגעי אלימות במשפחה. התערבות במצב חרום תוך דגש על מיצוי זכויות בנושאי דיור, הבטחת הכנסה וכן הפניה למקלט, לטיפול איזורי, למשטרה ולבית המשפט לבקשת צו הגנה, לסידור קבע ו/או נקיטת צעדים כלפי בן הזוג האלים.

הממצאים: תהליך ההתארגנות נמשך מעבר למתוכנן. במשך 11 חודשי ההפעלה הראשונים עשר דירות הושכרו, שופצו וצויידו. הדירות נמצאות במגוון של רשויות: ערים גדולות וקטנות, ערים קרובות למרכז וערים הנמצאות בפריפריה. הותקנו קווי טלפון ולחצני מצוקה המחוברים למוקד אנוש. בכל עשר הדירות מועסקות אמהות בית בכשליש משרה. לפני פתיחת הדירות לקליטת הנשים נערכו השתלמויות לצוותים המפעילים את דירות הקלט ולמתנדבים בפורום ארצי ובשני פורומים מחוזיים – צפון ודרום. בקיץ 1998 החלו דירות הקלט לקלוט נשים וילדים במצב חירום.

התקציב להפעלה: 1,846,326 ש"ח

השתתפות המוסד: 959,664 ש"ח

הזמנה לדו-שיח

הגורם המגיש: הגויינט ישראל

תקופת ההפעלה: 36 חודשים

האוכלוסייה: 500 בני נוער משלוש קבוצות עולים: האחת של בני נוער "נעלה" אשר מגיעים ללא הוריהם להתחנך בכפרי נוער בארץ, השניה של נוער עולה שכבר עלה ארצה עם הוריו ומופנה למסגרות חוץ-ביתיות לכפרי נוער, והשלישית של נוער ותיק המגיע לפעילות חברתית במרכזים חברתיים בקרבה גיאוגרפית לכפרי הנוער. כמו-כן, כ-150 בני נוער ישראליים ותיקים המעוניינים להצטרף לפעילות חברתית משותפת לישראלים ולעולים באותם מרכזים חברתיים.

המטרות: סיוע לבני נוער עולים המתחנכים בכפרי נוער להחלץ מהבידוד הפיזי והחברתי שבו הם נתונים, על ידי פיתוח רשת תמיכה (תקשוב) ומפגש חברתי משמעותי עבורם. השגת התפתחות חברתית ותרבותית של בני נוער עולים. מתן מענה חלקי לבעיות אישיות הקשורות לגיל ההתבגרות. חיזוק הזהות היהודית והישראלית של בני נוער עולים. יצירת היכרות פיזית עם אתרים גיאוגרפיים שונים בארץ. יצירת היכרות עם התרבות הישראלית. שיפור יכולת הביטוי בכתב ובעל פה הן בשפת האם (רוסית) והן בשפה העברית.

הממצאים: בשנה הראשונה השתתפו בתוכנית כ-90 נערים מארבעה כפרי נוער וכ-25 נערים משני מרכזים עירוניים. הנערים השתתפו במגוון פעילויות חברתיות. כמו מפגשים קבוצתיים, מפגשים עם ישראלים ותיקים (רק במרכזים העירוניים), שלושה מפגשים פנים מול פנים בין קבוצות התוכנית והאירוע המסכם של השנה – "כפר תקשורת". אחת מהפעילויות מגוונות הקשורות לעולם המחשב והאינטרנט. מעט תשומת לב הוקדשה לפעילויות הקשורות למסורת היהודית, להכרת הארץ ולמפגשים בין-תרבותיים. חלק מהקבוצות עסקו בשיפור הישגים לימודיים וביכולת ביטוי ברוסית ובעברית. באופן כללי, הנערים, המדריכים, והמנחים מביעים שביעות רצון מהפעלת התוכנית. לדעת המשתתפים התוכנית תרמה להם בהרחבת הקשרים ואת הפעילות החברתית.

התקציב להפעלה: 2,332,235 ש"ח

השתתפות המוסד: 664,834 ש"ח

"בית נועם" – מעון טיפולי לגברים מורחקי בית בגין התנהגות אלימה כלפי בת הזוג

הגורם המגיש: האגודה לגמילה מאלימות במשפחה

תקופת ההפעלה: 36 חודשים

האוכלוסייה: גברים אלימים כלפי בנות זוגם מכל הארץ, המורחקים על ידי בית משפט (צו הגנה, צו שחרור בערבות וצו מבחן) והמתחייבים בכתב להשתתף בתהליך הטיפול ולקבל על עצמם את תנאי הבית כפי שהם מופיעים בחוזה הטיפול.

המטרות: רכישת דפוסי תקשורת המתאימים למערכת משפחתית תקינה, שינוי התנהגותי וגמילה מאלימות, שליטה בכעס, קבלת אחריות להתנהגות אישית, למידת ערכים חברתיים ועזרה עצמית.

הממצאים: במהלך השנה וחצי להפעלת "בית נועם" חל מעבר לשלב התמסדות ארגונית. נצבר ידע רב המיושם באופן פורה בהפעלת "בית נועם". מערך השיווק היה מאסיבי ונושא פירות. עד כה 50 גברים סיימו טיפול במשך שלושה-ארבעה חודשים. במהלך הפיילוט פותחו תכנים לעבודה הטיפולית הנערכת בקבוצות. נעשו התמקדויות בהערכת הטיפול ב"בית נועם", בהערכת היחסים שבין "בית נועם" לבין הקהילה המקצועית ובהערכת השמות ב"בית נועם" ותחושות הדיירים. גברים שסיימו את שהותם ב"בית נועם" מדווחים על שינויים שאותם חשו ועל מאפייני הטיפול שאותו קיבלו בבית זה. מהממצאים עולה כי הטיפול האינטנסיבי והמגוון אינו למעמסה עליהם, וכי הם רואים בו יתרון מבחינת היכולת להעשיר את עולמם ולרכוש כלי התמודדות ודרכי התנהגות חדשות להביע את עצמם.

התקציב להפעלה: 1,647,947 ש"ח

השתתפות המוסד: 1,121,898 ש"ח

ספריות מודרכות

הגורמים המגישים: שלושה פרויקטים הפועלים בנפרד במתכונת דומה על ידי שלושה גופים: עיריית רהט, המועצות האיזוריות מרחבים ומטה יהודה.

תקופת ההפעלה: 36 חודשים

המטרות: הפעלת שלוש מועדוניות מודרכות ברהט וכן בכל אחת מהמועצות: מרחבים ומטה יהודה. זאת, במטרה ליצור מרכז תרבותי, חינוכי וחברתי לילדים ולנערים. בילוי שעות הפנאי בסביבה חינוכית תומכת וברמת זמינות גבוהה. יצירת מסגרת בלתי פורמלית לשיפור ההישגים הלימודיים ולצמצום פערים. טיפוח ערכים של יוזמה, מוטיבציה, מעורבות ועזרה הדדית.

ממצאים ברתט: אוכלוסיית היעד: כל ילדי הישוב והפריפריה בגילאי בית ספר – מכיתות א'-יב'. הפעילות החלה ביוני 1998 לאחר תהליך הקמה ארוך ומרובת קשיים. הקשיים נבעו מהתארגנות איטית ומורכבת של המערכת המוניציפלית. מתחילת ההפעלה פועלות שלוש ספריות עם צוות קבוע והן מהוות מוקד משיכה לתלמידים רבים הפוקדים אותן מידי יום. ספריית "אבן חולדין" ממוקמת באחד מבתי הספר התיכוניים בעיר ואליה מגיעים כ-40 תלמידים במוצע ביום. רובם לומדים בחטיבה ומיעוטם בתיכון. לספריית "אל סלאם" מגיעים בעיקר תלמידים מבתי ספר יסודיים. ברוב התחומים שנבדקו הילדים הביעו מידה רבה של שביעות רצון. יחד עם זאת, ממשיך תהליך פיתוח פעילות הפגתית והתאמת הפעילות לצרכים המשתנים.

התקציב להפעלה: 1,508,080 ש"ח

השתתפות המוסד: 975,672 ש"ח

ממצאים במועצה מרחבים: עיקר הפעילות הינה בתחום הלימודי. הפעילות הלימודית עונה על צורך אמיתי באיזור וזוכה להערכה גבוהה מצד הלקוחות, ילדים והורים כאחד, המציינים שיפור ממשי בהישגים. עם זאת, עדיין קיימות בתיאום ובשיתוף פעולה בין הגורמים השונים במועצה ובין מפעלי התוכנית, והפעילות בתחום העשרה תרבותית-חברתית עודנו לוקה בחסר.

התקציב להפעלה: 1,508,080 ש"ח

השתתפות המוסד: 1,187,914 ש"ח

ממצאים במועצה מטה יהודה-חבל עדולם: גם כאן עיקר הפעילות הינה בתחום הלימודי. הפעילות מאורגנת היטב ומתבצעת כהלכה על פי הערכת הילדים והרכזות. במחצית השנה האחרונה החלה הפעלתן של תוכניות פיילוט שצפויות לתרום למימוש מרכיב ההעשרה התרבותית-חברתית.

התקציב להפעלה: 1,238,580 ש"ח

השתתפות המוסד: 748,872 ש"ח

"בית חם" לצעירים בקרית ים

הגורם המגיש: עיריית קרית ים, המחלקה לשירותים חברתיים

תקופת ההפעלה: 36 חודשים

האוכלוסייה: כלל הצעירים בקרית-ים בגילאי 18-30, מחוסרי דיור, בעלי השכלה חלקית, מחוסרי מקצוע/תעסוקה, בעלי תעודת זכאות ממשרד השיכון. השמות ב"בתים" הוא לתקופה של 12-18 חודשים. בתוכנית לא ישתתפו נפגעי סמים, חולי נפש או מפגרים.

המטרות: סיפוק צרכים בסיסיים, הקניית הרגלי עבודה ולמידה והקניית כלים להתמודדות בחיים עצמאיים בקהילה.

הממצאים: הוקמו שני "בתים": אחד לצעירים ואחד לצעירות. בשלב זה פועלת התוכנית במתכונת מצומצמת ובתפוסה חלקית. המפעילים מעוניינים לפתוח את ה"בתים" למועמדים מחוץ לקרית-ים ולשם כך הם מתעתדים לערוך יום עיון בסדר גודל מחוזי לעובדים סוציאליים ולמנהלי שירותים רלוונטיים לתוכנית. דיירי ה"בתים" מביעים הכרת תודה על קורת הגג והאווירה החמה לה הם זוכים עקב השתתפותם בתוכנית. הם אף מביעים שביעות רצון גבוהה ממערכת היחסים עם המדריכים ועם אמהות הבית. אך בצד ההערכות החיוביות מובעת גם

ביקורת ביחס למגבלות אשר מציבים ה"בתים" על האוטונומיה של הדיירים. חלה התקדמות בקרב רוב הדיירים מבחינת כישורי חיים בסיסיים בתחום תחזוקת הבית. חלקם אף שובצו במקומות עבודה ומתפקדים שם בהצלחה.

התקציב להפעלה: 1,865,651 ש"ח

השתתפות המוסד: 1,002,298 ש"ח

ילדים ונוער במשפחות בהליכי גירושין ולאחריהם

הגורם המגיש: האגף לשירותים חברתיים, עיריית רחובות

התוכנית מתמקדת בילדים ונוער ומציעה מערך כולל ורב גוני של התערבויות בתהליכי ההתמודדות עם אירוע הגירושין ובתהליכי ההסתגלות למציאות החדשה.

תקופת ההפעלה: 28 חודשים

האוכלוסייה היעד: ילדים, תושבי רחובות, שהוריהם התגרשו או בשלבים של תהליך גירושין, או שסיימו אותו בשנים 7-1995 והוריהם.

אוכלוסייה זו מורכבת מ-4 קבוצות משנה:

- * ילדים ומשפחותיהם שבתהליך גירושין אשר מוכרות לאגף לשירותים חברתיים
- * ילדים ומשפחותיהם שבתהליך גירושין אשר אינן מוכרות לאגף לשירותים חברתיים
- * ילדים ומשפחותיהם שסיימו את תהליך הגירושין אשר מוכרות לאגף לשירותים חברתיים
- * ילדים ומשפחותיהם שסיימו את תהליך הגירושין אשר אינן מוכרות לאגף לשירותים חברתיים

הפרוייקט יוגבל לילדים מ-50 משפחות, כאשר בכל משפחה יהיה לפחות ילד אחד מעל גיל 6 ושלפחות אחד הילדים יהיה מתחת לגיל 14.

התוכנית תשווק באמצעות חומר פרסומי כתוב שיימצא בערכאות המשפטיות, בלשכות הייעוץ של ארגוני הנשים, בתחנה לטיפול משפחתי, תחנות שי"ל, בתי ספר ואצל פקידי סעד לסדרי דין. בחומר זה יובא מדע על התכנית. כמו כן ייעשה פרסום באמצעי התקשורת המקומיים.

המטרה: בנייה והפעלה של מערך תכניות התערבות עם ילדים ונוער שהוריהם התגרשו או נמצאים בהליכי פירוד וגירושין, כדי לסייע להם בהתמודדות עם טראומת הגירושין ובהסתגלות למציאות שלאחר הגירושין. מצופים שינויים במספר רמות:

1. ברמת אוכלוסיית המשתתפים

2. ברמת האגף

3. ברמת הקהילה

ברמת אוכלוסיית המשתתפים מצופים שינויים ברובד התפקודי היומיומי, בתחומי תפקוד הורה-ילד (החורה המשמורן והחורה הלא-משמורן) בתחומי תפקוד הילד וסביבתו, תכנון מחדש של ההורות, תקשורת בין ההורים וכו' – במציאות שבה ההורים אינם בני-הזוג.

ברמת האגף – יתקיים שילוב בין מיומנויות פקידי סעד ובין מיומנויות של אנשי הטיפול. ההמלצות של פקידי הסעד שילוו בזיהוי צרכים טיפוליים וזאת לאורך זמן ובסביבת חיי הילדים.

ברמה הקהילתית – אוכלוסיית היעד מהווה חלק מהקהילה המורחבת, תודגש התפיסה והמסר שמצב גירושין הוא מצב טראומטי והממסד הכולל את ביהמ"ש לענייני משפחה וביה"ד הרבני צריכים לקחת בסדר חשיבות גבוה את יכולתם להשפיע על אוכלוסיית היעד לצורך שירותי טיפול מקצועיים.

מאחר והתוכנית מציעה מערך כולל ורב גוני של התערבויות, המשפחות יוכלו לבחור את התוכנית המתאימה עבורן ויתכן שמשפחה תשתתף בכמה התערבויות, או שבסופו של דבר – לא תשתתף באף התערבות.

הממצאים: הפרוייקט החל לפעול בחודש נובמבר 1999. ההערכות הלוגיסטיות התעכבה ונמצאת בשלבי הסיום. אותר וגוייס כ"א מקצועי, הוכשרו עובדים, הוכנה תוכנית שיווקית, הוכן שאלון למיון משפחות, הוכן כתב פרסום שיופץ בבתי משפט ובבתי דין אחרי חג הפסח. פותחו קריטריונים למיון המשפחות שייכללו בתוכנית. גובשו מתכונות עבודה של הועדות השונות. מתן השירות למשפחות מתוכנן להינתן מחודש 5/00.

התקציב להפעלה: 691,850 ש"ח

השתתפות המוסד: 257,600 ש"ח

הפוך על הפוך – מרכזי מידע, ייעוץ ותמיכה לנוער

הגורם המגיש: על"ם – עמותה למען נוער במצבי סיכון ומצוקה

האוכלוסייה: בני נוער מקבוצות תרבותיות שונות: עולי חבר המדינות העצמאיות, יוצאי אתיופיה ובני נוער ישראלים ותיקים. בני נוער מאופיינים במצבי נזקקות ותפקוד שונים; מבני נוער רגילים שאינם מפגינים מצבי ניתוק אך מתמודדים עם קשיים האופייניים לגיל ההתבגרות וזקוקים לשירותי ייעוץ ותמיכה רגשית וחברתית, כמו גם בני נוער השרויים במצבי משבר או ניידות וניתוק מתמשכים.

כמו כן, המרכז משרת גם הורים למתבגרים הזקוקים לייעוץ ולתמיכה בקשר עם ילדיהם המתבגרים, עובדי שירותי נוער מקצועיים מרחבי הארץ הזקוקים למידע על בני נוער. המרכז יופעל על ידי צוות מקצועי בשילוב קבוצת מתנדבים פעילים מבוגרים ובני נוער.

30 מתנדבים מבוגרים ו-30 מתנדבים בני נוער בכל מרכז יאפשרו הרחבת השירות בו-זמנית למספר רב יותר של בני נוער, והם ישתתפו במתן מידע וייעוץ, תווך וליווי בני נוער לשירותים אחרים בקהילה, שיווק המרכז בקהילה והעלאת המעורבות של הקהילה לצורכי בני הנוער.

המטרות: הפרוייקט בעיקרו הינו פרויקט של מניעה ראשונית. לספק שירותי מידע, ייעוץ וסיוע לבני נוער מקבוצות היעד השונות עפ"י צורכיהם התרבותיים והאישיים. במרכז ירוכזו תחת קורת גג אחת מכלול שירותים וגישות התערבות ביניהם: התערבות בשעת משבר, שירותי ייעוץ, גישור, תווך, מידע והעצמת זהות, וזאת על מנת לענות על צרכים רבים ככל האפשר של בני הנוער השונים.

התנדבות של בני נוער במרכז תהווה מודל חיובי לחיקוי ותעלה בקרב בני הנוער הצורכים את השירות את המודעות לפעילות פרו-חברתית. התנדבות תהווה ערוץ לשיווק המרכז בקהילה הרחבה ולהעלאת המעורבות של הקהילה לצורכי בני הנוער.

הממצאים: "הפוך על הפוך" הינה רשת של מרכזי מידע וייעוץ לנוער. המרכזים מעוצבים כבתי קפה לנוער ונותנים מידע וייעוץ בתחומים המעסיקים את הנוער בגיל ההתבגרות כמו: עבודה, צה"ל, מיניות ואהבה, יחסים עם החורים, חברים, תרבות שעות הפנאי ועוד. המרכזים מהווים מקום בעל אופי נורמטיבי, לא סטיגמטי שמאפשר מניעה ראשונית בקרב בני נוער במצבי סיכון, קושי או משבר ומסייע במניעת הדרדרותם לשוליים החברתיים. "הפוך על הפוך" פועל ב-8 יישובים. בכל יישוב במקום נגיש ומרכזי, באווירה נינוחה ובלתי מאיימת. המוסד לביטוח לאומי מממן 4 רכזי מתנדבים במרכזים הבאים: קרית ים, קרית שמונה, רמלה ובאר שבע.

המרכז מופעל על ידי צוות מקצועי בשילוב קבוצת מתנדבים פעילים מבוגרים ובני נוער. הצוות המקצועי כולל עובדים סוציאליים, עובדים מגשרי תרבות, משפטן ומומחים בתחומי ייעוץ

ספציפיים, כגון, ייעוץ מיני, ייעוץ בתחום ההתמכרויות, ייעוץ תעסוקתי, הכנסה לשירות צבאי ועוד. המרכזים מופעלים על עיקרון האוניברסליות, עיקרון הרגישות התרבותית עיקרון הקהילתיות (המרכזים משולבים במערך השירותים הקיימים לנוער בקהילה), עיקרון השותפות – איגום משאבים ותוכניות ארגוניות מקצועיות ועוד. במרכז מתבצע אבחון וזיהוי ראשוני של הצורך, השירות הוא קצר מועד, הפניה ותיווך לגורמים בקהילה במקרה הצורך.

מרכז "הפוך על הפוך" בפירוש אינו מועדון חברתי לבילוי זמן פנוי, לעתים מתקיימות במקום קבוצות דיון, בנושאים המעסיקים אותם. בכל מרכז מתנדבים בני נוער עמיתים השותפים לניהול המקום ולקבלת ההחלטות. בנוסף, מגיעים נערים המעוניינים בשיחה אישית עם עובדי המרכז.

לכל מרכז הנהלה יישובית וצוות אופרטיבי מקומי המורכב מנציגי שירותי הנוער. כמו כן, ישנה הנהלה ארצית, תת ועדה מקצועית הדנה בתפיסות מקצועיות, בנוהלים ועוד.

מכון ברוקדייל בשיתוף עם הפורום לנושאי ילדים ונוער, ביה"ס לעבודה סוציאלית – אוניברסיטת תל-אביב מלווה את הפרוייקט ליווי מחקרי. דו"ח ביניים מס' 1 נמצא בהכנות ויופץ בקרוב.

התקציב להפעלה: 5,693,832 ש"ח

השתתפות המוסד: 1,536,000 ש"ח

פרק ב' ענפים זו"ש ונכות

קווי ער"ן בשפה הערבית

הגורם המגיש: ער"ן – אגודה ישראלית לעזרה נפשית ראשונה בטלפון

המטרות:

1. הפצת והעלאת המודעות לנחיצות השירות של עזרה נפשית אנונימית – במגזר הערבי;
2. הכשרת מתנדבים ערבים למתן עזרה נפשית בטלפון;
3. יצירת פתיחות באוכלוסייה לחכרה בבעיות הקיימות ובמתן לגיטימציה לפנייה לעזרה;
4. הפעלת מוקדי טלפון לפנייות לאנשים במצוקה ומתן תמיכה ועזרה נפשית לנזקקים גם במקומות מרוחקים בהם אין שירותים אחרים;
5. פיתוח ושתוף פעולה עם שירותי בריאות הנפש והרווחה בקהילה ועדוד פניה לשירות מתאים;
6. הצלת חיי אדם בפניות חירום.

תיאור הפרוייקט: הפרוייקט החל לפעול בינואר 1998 ומצוי כיום במחצית בשנה השלישית להפעלתו בהנסיינות. הוכשרו שלושה מחזורים של מתנדבים בכל שנה, שחלקם שולבו בהפעלת הקווים וחלקם מצוי בשלב התונכות.

פעולות שיווק והסברה מתקיימות בערוצים שונים ובהם – מסגרות קהילתיות, חינוכיות ורפואיות בתקשורת כתובה והאלקטרונית. בשנה השנייה והשלישית חל גידול בהיקף הפניות לקוים בערבית ובמספר המתנדבים, ויש יותר מודעות לקיומם של הקוים במגזר הערבי.

התקציב להפעלה: 770,649 ש"ח

השתתפות המוסד: 520,000 ש"ח

הכשרת מדריכי גמילה

הגורמים המגישים : הרשות למלחמה בסמים ומשרד העבודה והרווחה

המטרות :

1. שילוב נפגעי סמים נקיים בתפקיד שיהווה שיקום מקצועי עבורם ;

2. הכשרת נפגעי סמים נקיים לתפקיד מדריך חברתי ;

3. מיסוד תפקיד מדריך חברתי במסגרות הטיפול בנפגעי סמים.

האוכלוסייה : נפגעי סמים נקיים לפחות שנתיים, שעברו תהליך טיפול ועובדים או מועמדים להעסקה במוסדות טיפול ושיקום

התקדמות הפרויקט : תוכנית נסיונית ראשונה פעלה בסיוע הקרן בין השנים 1994-1996 בירושלים. התוכנית המורחבת נותנת מענה לאזור הדרום וירושלים וכוללת 34 מדריכים. המדריכים לומדים בתוכנית אקדמית של יום בשבוע בביה"ס לעבודה סוציאלית באוניברסיטה העברית ומשולבים בעבודה טיפולית-שיקומית במסגרות שונות.

התוכנית החלה לפעול בחודש פברואר 1999 ותסתיים בחודש יולי 2000.

ממצאים מדוייח הביניים הראשון המתייחסים ל-3 חודשים ראשונים מראים כי קיימת שביעות רצון גבוהה מהשיעורים ומרמתם.

תחושות המדריכים לגבי לימודיהם באופן כללי חיוביות, בעלי חשק ללמוד, מסוגלים להצליח בבחינות, ותורמים לדיונים בכיתה. שני שליש סבורים כי הם לומדים דברים שיכולים לישם בעבודתם כמדריכים.

כמעט כולם חושבים כי ישתתפו בתוכנית עד סיומה. ושני שליש מעוניינים ללמוד בעתיד במסגרת אקדמית כלשהי.

התקציב להפעלה : 425,538 ש"ח

השתתפות המוסד : 270,000 ש"ח

טפול נמרץ לגמילת אלכוהוליסטים

הגורם המגיש: עמותת אפש"ר – לפיתוח שירותי רווחה.

המטרות:

1. הגברת המוטיבציה לטיפול ולשינוי של אלכוהוליסטים;
2. הפסקת שתיה וספוק מערכת תמיכה אינטנסיבית למטופלים;
3. מתן כלי התמודדות עם אזורי סכון גבוה למניעת נפילה;
4. שתוף המשפחה בתהליך הגמילה;
5. העלאת הדמוי העצמי באמצעות פעילויות העשרה;
6. פיתוח מיומנות תקשורתית;
7. הכנה והפנייה לשיקום מקצועי או לחזרה לעבודה.

האוכלוסייה:

נפגעי אלכוהול המטופלים במרכזים האזוריים בחיפה ורמת גן שעברו תהליך אבחון כולל, המסוגלים להגמל במסגרת אמבולטורית ועונים לקריטריונים הבאים: מוטיבציה גבוהה להפסקת שתיה, התחייבות לטיפול אינטנסיבי ושאינם עובדים בשלב זה של הטיפול.

התקדמות הפרוייקט: הפרוייקט החל בחודש מאי 1998. הופעלו עד כה 5 מחזורי טפול מתוך 7 מתוכננים. כל מחזור נמשך כ-8 שבועות, 3 ימים בשבוע, חלק מהימים בבוקר וחלק בשעות אחר הצהריים והשתתפו בו בין 12-15 מטופלים.

התוכנית כוללת פעילות טיפולית מוגברת באופן פרטני וקבוצתי. פעילות יצירתית אמנותית, עבודה טפולית גופנית, רכישת ידע ומידע רלבנטיים (רופא, דיאטטנית, פקיד השמה ושיקום) והעשרה בשפור מיומנויות בסיסיות.

התקציב להפעלה: 517,800 ש"ח

השתתפות המוסד: 485,800 ש"ח

בית ספר שדה לנכים

הגורם המגיש: עמותת לט"ים – לימודי טבע משולבים – יקנעם, עמק השלום

המטרות:

1. שילוב נכים בפעילויות טיול, טבע וידיעת הארץ – יחד עם כלל האוכלוסייה;
2. שנוי יחס הנכים לפעילויות בטבע ע"י התגברות על המעצור של נכים מלהשתתף כשווה בין שווים בפעילויות עם כלל האוכלוסייה;
3. פיתוח אמצע המחשה והדרכה מתאימים למאפיינים והמגבלות של אוכלוסיות עם צרכים מיוחדים.

האוכלוסייה: אוכלוסיות עם צרכים מיוחדים – נכי גפים, עוורים, חרשים, אנשים עם פיגור שכלי מבתי ספר לחנוך מיוחד ומארגוני נכים שונים. כן יתקיימו פעילויות לקבוצות משולבות של נכים ואנשים בריאים.

זוהי תוכנית חברתית הפועלת בתנאים קשים של שוק תחרותי (של בתי ספר שדה וחברות טיולים) וזקוקה לסיוע ציבורי בתקופת הפיתוח.

התקדמות הפרוייקט: הפרוייקט החל לפעול בינואר 1998 ומצוי באמצע בתחילת שנה שלישית מממצאי דוחות הביניים עולה כי עיקר השיווק היה שיווק ישיר. בשנה השנייה חל גידול של 50% בימי ההדרכה שבוצעו, ו-30% מהלקוחות היו ותיקים שהשתתפו בפעילות לט"ים גם בשנה הראשונה. הוחל בפיתוח סדנאות הפעלה כפעילות המשך לטיולים המוצעים ע"י לט"ים. נתגלו יותר קשיים במימוש פעילות עבור קהלים המשלבים ילדים מוגבלים וילדים רגילים. הוחל בשיווק השירות לאוכלוסיית הקשישים בבתי אבות.

התקציב להפעלה: 881,000 ש"ח

השתתפות המוסד: 442,000 ש"ח

פעילות גופנית מכלילה בקהילה

הגורם המגיש: איל"ן – מרכז ספורט שיקומי לנכים ברמת גן.

הצורך במפעל:

מדיניות השילוב במערכת החינוך מושתתת על חוק החינוך המיוחד התשמ"ח, והיא התקבלה על דעתם של גורמים בלתי פרומלים כמו חברת המתנ"סים ועמותות ציבוריות. מוסכם כי התפתחותו של אדם ואדם נכה בכלל זה, מחייבים השתייכות חברתית ותחושת מסוגלות עצמית. כן ידוע לנו כי קבוצת השווים היא הגורם המשפיע ביותר על עיצוב אישיותו של הנער/נערה בגיל העשרה. ב-20 השנים האחרונות חלה התפתחות בהתייחסות החברה כלפי אוכלוסיות עם לקויות וצרכים מיוחדים.

המושג הכללה – (Inclusion) מבטא שיתוף כל תלמיד במערכת החינוך הרגילה, תוך התחשבות בצרכים המיוחדים הנדרשים לתלמיד בגין לקויות גופניות, נפשיות או חברתיות. קדמו למושג זה המושגים הבאים:

שילוב – integration שהדגיש את הצורך לשלב אנשים עם לקויות בקהילה. נורמליזציה – שדגלה בזכותם האנושית של בעלי לקויות לחיים נורמליים ככל האפשר בתנאי חיים מקובלים ובסביבה פחות מגבילה.

השילוב – מתייחס בעיקר למיקום הפיזי של האדם בעל הנכות בסביבה נורמטיבית, והכללה – מבטאת גם יצירת תנאים שיסייעו לאדם למצות את הפוטנציאל שלו במסגרת הנורמטיבית.

לפעילות גופנית ספורטיבית נזקפת חשיבות רבה שכן היא מסייעת להכללה מהסיבות הבאות:

עבור הילד עם הנכות – דרך הספורט האדם הנכה משיג השגים בעזרת גופו והופך אותו מנטל לחלק חשוב בחייו; מיומנויות גופניות הנלמדות בשיעורי ספורט משמשות אחר כך לעצמאות רבה יותר בחיי יומיום; פעילות גופנית נעשית בד"כ בקבוצה וכוללת משחקים הדורשים מיומנויות חברתיות, תהליכי קבלת החלטות, שיתוף פעולה וכללי התנהגות ברורים.

עבור עמיתי הילד עם הנכות – לספורט ישנה חשיבות רבה כיוון ש:

- א. בגיל הנעורים תופס הספורט חלק נכבד ממוקד התעניינותם;
- ב. מכיוון שמעמד הספורטאים גדול בעיניהם, מפגש עם אדם נכה העוסק בספורט תורם לחיזוק מעמדו החברתי של הנכה;
- ג. הספורט מחייב שיתוף פעולה בין חברי הקבוצה ומאפשר לנכים ובריאים לפעול בשיתוף פעולה ולמצוא את יתרונותיו של כל אחד מבני הקבוצה.

רוב הנסיונות שבוצעו עד כה בנושא השילוב התמקדו בפעילות מקבילה או מותאמת משלבת.

האוכלוסייה:

א. 50 ילדים עם נכות – ילדים ובני נוער עם נכויות גופניות ממחוזות ת"א והמרכז. הנכויות – שיתוק מוחין בדרגות שונות, עם יכולת אינטלקטואלית תקינה או גבולית, ניוון שרירים, פגיעה בחוט השדרה, קטיעה מולדת/נרכשת, לקות ראייה.

הילדים מוכרים לצוות המרכז מפעילות קודמת או כאלה שמופנים למרכז ע"י רשויות מקומיות ושירותי שיקום. חלקם לומדים במסגרות לימודיות רגילות וחלקם בחנוך המיוחד. הקריטריונים להשתתפות – יכולת להשתלבות באופן חלקי ומלא במסגרת חינוכית רגילה. הילד מוכן להשתתף בפעילות מכלילה בפיקוח המרכז, נכונות המשפחה לשיתוף פעולה במרכז. הילדים יקבלו תוכנית העצמה תפקודית והעצמה פסיכו-חברתית במרכז ע"י מדריכי ספורט מיומנים, עו"ס שיקומי, עובד קהילתי וסטודנטים לע"ס במגמה שיקומית.

ב. 50 ילדים בריאים בקהילה סמוך למרכז הספורט – מבתי ספר ניצנים (יסודי) ואוהל שם (תיכון) – פעילות הילדים תתבטא בשילוב במהופך (גידו, סוף, סיירות) בהדרכת צוות המרכז בשילוב עם מתנ"ס סמוך בבי"ס אוהל שם.

ג. 15 ילדים בריאים בקהילה הסמוכה לילד בעל הנכות – ילדים בכיתות האם, בקב' ספורט במתנ"סים ובתנועות נוער בקהילה של 15 ילדי המרכז שישולבו נקודתית בקהילתם, יקבלו פעילות חשיפה ע"י עובד קהילתי של המרכז.

ד. הורים לילדים בעלי נכות – שמשולבים במרכז או שמעוניינים בשילוב. תיפתחנה 2 קבוצות תמיכה בהנחיית עו"ס שיקומי.

ה. קשר רציף יתקיים עם צוותי בתי הספר והמתנ"סים המשלבים נקודתית ובעיקר עם מחנכות, יועצות חינוכיות, מורים לחנ"ג.

המטרות:

לילדים הנכים: הקניית מיומנויות חברתיות וכישורי חיים דרך פעילות גופנית מכלילה, כדי להוביל להעצמה של ילדים נכים לשילוב פעיל ולמקובלות בקהילתם.

לילדים הבריאים: מפגש והכרות עם עולם הנכים ורכישת ידע, כדי לשנות עמדות שליליות ולהפריך סטיגמות וסטריאוטיפים לגבי נכות ונכים.

להורים ולצוות – להגדיל הידע שלהם לגבי הנכויות, ולהקטין קיומן של תופעות שאינן מועילות להעצמה כמו רחמים, הגנת יתר, דרישת יתר, חוסר דרישה.

תוכנית הפעולה

תתקיים בדיקת צרכים אינדיבידואליים לכל ילד, ותקבע תוכנית ספורטיבית להעצמה פסיכו-חברתית בעזרת רכישת מיומנויות חברתיות וכישורי חיים – התוכנית תתקיים במרכז הספורט ע"י צוות מקצועי, ותכלול רכיבים של התמודדות עם קושי, הצלחה וכשלון.

התוכנית תופעל פעמיים בשבוע במשך שעתיים כל פעם, תיערך במסגרת קבוצתית קטנה לרוב 4-5 ילדים, ולעתים 8-10 ילדים.

* שילוב במהופך – תופעל ממחצית שנה ראשונה – תכלול 2 חוגים משולבים במרכז הספורט, בקורים תדירים של קבוצות ילדים בריאים ממסגרות שונות במרכז הספורט ומסיבות משותפות של הילדים בעלי הנכות המשתתפים בתוכנית עם בני כיתתם.

* שילוב נקודתי בקהילה – לאחר איתור מסגרת קהילתית מתאימה לשילוב והכללה, והכנת הצוות במסגרות אלה להתמודדות עם קליטת הילד בעל הנכות – סה"כ 15 ילדים במהלך התקופה.

* תופעל קבוצת תמיכה להורים, בהנחיה משותפת של עו"ס ועובד קהילתי בשיתוף סטודנטים לע"ס.

כח אדם:

צוות מקצועי שכולל את ראש התוכנית השיקומית לילדים ולנוער במרכז, מורים מומחים לספורט שיקומי, עובד סוציאלי, עובד קהילתי ומדריכים מוסמכים לחוגים.

גורמים שותפים:

* עיריית רמת גן – אגף חינוך – הפניית ילדים מהמסגרות המשלבות.

* משרד החינוך – גף חינוך מיוחד והפיקוח על החינוך הגופני.

משך התוכנית: שנתיים.

התקציב להפעלה: 314,120 ש"ח במחירי ינואר 1999.

השתתפות המוסד: 245,000 ש"ח ו-60,000 ש"ח למחקר המלווה.

סה"כ 305,000 ש"ח במחירי 1/99.

צהרון- מרכז העשרה משולב

הגורם המפעיל: מינהל קהילתי קרית יובל- ירושלים.

המטרות:

1. לאפשר לילד בעל צרכים מיוחדים להיפגש ולהשתלב בפעילות עם ילדים "רגילים" ובכך לשפר מיומנות תקשורת והתמודדות עם המציאות, שיפור הדימוי העצמי ויצירת הזדמנויות והכנה לשילוב במסגרות רגילות;
2. קירוב אוכלוסיות החריג ובני משפחתו לקהילה;
3. הקלה על משפחתו של הילד בעל צרכים מיוחדים באמצעות שהייתו במסגרת בשעות אחר הצהריים.

עקרונות התוכנית:

קבוצה של 40 ילדים, שליש מהחינוך המיוחד (בי"ס ברושים) ושני שליש מהחינוך הרגיל (בי"ס אגרון) בכיתות ג- ה, ישתתפו בצהרון המשולב. הפעילות מתקיימת 5 ימים בשבוע בין השעות 13:00 – 16:00. התוכנית בנוייה על כח אדם איכותי, קבוצות קטנות עם מדריכים קבועים, הדרכה והנחייה מקצועית וקבועה לצוות העובדים, שתסייע להם להבין ולטפל במורכבות של הדרכה במסגרת משולבת, ולהתמודד טוב יותר עם בעיות של ילדים בקבוצה.

תאור התוכנית:

הצהרון מתקיים פעמיים בשבוע במינהל הקהילתי ושלוש פעמים בביה"ס אגרון. הילדים מגיעים בהסעות מביה"ס, אוכלים ארוחת צהרים חמה ומשתתפים בפעילות מגוונת של חוגים - אמנות, ארכיאולוגיה, התעמלות, מדע, מחשבים, ספורטכף, חממה טיפולית, שחיה. הצוות השתתף בהשתלמות בנושא חינוך מיוחד וילדים לקויי למידה, מקבל הדרכה שוטפת קבוצתית ואישית על פי הצרכים שעולים מהעבודה עם הילדים.

הערכה:

את התוכנית מלווה הערכה המתבצעת ע"י מדור הערכה של חברת המתנס"ים.

הפעלה: שנה"ל תש"ס- החל מחודש נובמבר 1999.

התקציב להפעלה: 436,539 ש"ח

השתתפות המוסד: 205,000 ש"ח לפרוייקט ו-30,000 ש"ח ללווי המחקרי.

סה"כ השתתפות המוסד: 235,000 ש"ח.

מרכז למניעת אלימות נגד קשישים בהרצליה

הגורם המגיש: עיריית הרצליה – אגף הרווחה.

הצורך במפעל:

מדיניות השארת הקשיש בקהילה תוך מתן שירותים תומכים והעליה בתוחלת החיים הביאה לעלייה ניכרת במספר הקשישים המוגבלים והסיעודיים במסגרת הקהילה, ולעומס רגשי ופיזי על המטפלים בהם – בני משפחה ומטפלים פורמלים. כמו כן קיימת עלייה ניכרת בדיווח שלמקרי אלימות נגד קשישים, רובם במשפחה.

מחקרים שבחנו את תופעת האלימות נגד קשישים, מצאו כי – רוב הקרבנות היו נשים – אלמנות, מחצית מהקורבנות מעל גיל 75, שיעור המוגבלים מתוכם היה גבוה וחלק אף סיעודיים ותשושי נפש. שיעור נפגעי האלימות נע בין 4% - 10% מכל אוכלוסיית הקשישים. עם העליה בגיל הקשישים והחמרה במצבם התפקודי, גדל שיעור האלימות כלפיהם ומכאן שחלק מהקשישים הנתונים לאלימות הינם חסרי ישע ללא אמצעי הגנה.

התעללות כלפי קשישים כוללת מספר תחומים:

התעללות פיזית, גפשית ורגשית, רפואית, כלכלית, חברתית, הפרת זכויות הקשיש.

קיימים קשיים באתור הקשישים הנמצאים בסכנת אלימות מהסיבות הבאות:

חוסר נכונות של הקורבנות לדווח; התנגדות התוקף לדווח; בידודו של הקשיש. מכאן שיש צורך ביישוג reaching out, בהגברת המודעות הציבורית ובפיתוח שיטת עבודה אינטגרטיבית להתערבות במקרי אלימות נגד קשישים.

מטרות ותפקידי השירות:

1. מתן הגנה מיידית;
2. איתור האוכלוסייה בסיכון;
3. מניעה והפחתת האלימות;
4. העלאת המודעות הציבורית – יעוץ והדרכה.

האוכלוסייה: כוללת 4 קבוצות

1. קורבנות – קשישים הנתונים לאלימות מכל סוג.
2. תוקפים – בעיקר בני משפחה – בן זוג וילדים. כמו כן מטפלים פורמלים – במסגרת חוק סיעוד, מטפלים זרים, בתי אבות וכו'.

3. רשת תמיכה – בניית רשת תמיכה לקשישים מתוך המשפחה והקהילה – ללוי וסיוע לקשיש הנתון לאלימות.

תוכנית הפעולה

הקמת שירות עירוני להגנה ולמניעת אלימות נגד קשישים, שירכז את הדיווחים על אוכלוסיית היעד הנמצאת בסיכון מכל הגורמים הקהילה. השירות ירכז הטיפול בקשישים הנותנים לאלימות וישמש case manager לכל השירותים בקהילה.

שיטות ההתערבות והפעולות שיבוצעו במהלך פיתוח והפעלת השירות:

- א. קיום ועדת היגוי בין מקצועית – להגברת שתוף הפעולה בין השירותים הרלבנטיים – לצורך הגנה על הקשיש;
- ב. פתוח כלי אבחון לאתור מקרים בסיכון בקהילה;
- ג. הקניית כלי האבחון לגורמים בקהילה;
- ד. יצירת מודעות בקהילה – ע"י פרסום, הדרכה ומתן כלים והסבר לאנשי המקצוע השונים;
- ה. פתוח נוהלי דיווח לצרכי מניעה בקרה ותכנון, וריכוז נתונים קבוע על מקרי אלימות בקהילה;
- ו. פתוח רצף מענים בקהילה – דירת קלט, דיור מוגן וכו'.

הפרוייקט החל לפעול בחודש מרץ 1999 ובמסגרתו מפותח מודל שיתן מענים לסוגי האלימות ולאוכלוסיות היעד השונות שנכללות בפרוייקט. התערבות במקרים של אלימות כלכלית תכלול – מידע והכוונה ליעוץ משפטי, פנייה למינוי אפוטרופוס על קשישים פסולי דין וטיפול בקשיש.

מופעלות התערבויות לטווח קצר ולטווח ארוך: לפי סוג האלימות; אפיון הקרבן (מוגבל ומרותק לבית, חי עם בן משפחה וכו'); אפיון התוקפן (משפחה, מטפל פורמלי); גיוס רשת תמיכה; הערכת פוטנציאל השינוי;

שמוש במתודות שונות - עבודה קבוצתית – בהנחייה משותפת של אנשי מקצוע – עם קשישים הנותנים לאלימות, או עם דור הביניים – ילדים; טפול משפחתי והתנהגותי.

שירותים בקהילה – יעוץ רפואי, משפטי, משטרה.

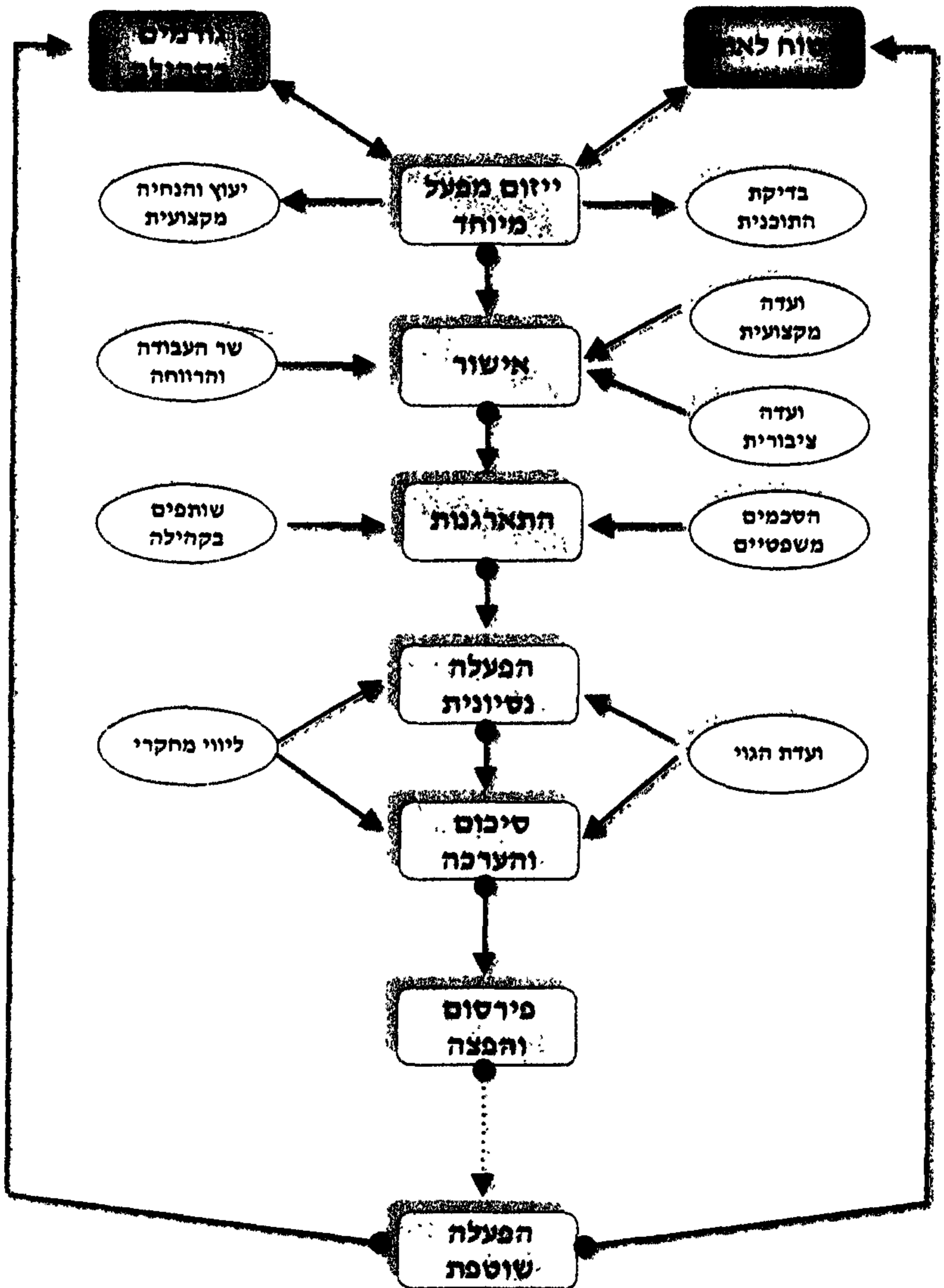
תקציב הפעלה לשנתיים: 922,000 ש"ח

השתתפות המוסד: 658,950 ש"ח

doch99(doch)

שלב'ים בהתפתחות של מפעל מיוחד

מפעלים מיוחדים

פרויקטים שפונים אליכם

שיעור התחייבות ב"ל	תקציב פרויקט	חודשי ניסוי	ארגון מגיש	שם הפרויקט	ענף
--------------------	--------------	-------------	------------	------------	-----

מרכז למניעת אלימות
 נגד קשישים עיריית הרצליה

ית בלתי

בי"ס שדה לאוכלוסיות מיוחדות	עמותת לוטם	משרד העבודה והרווחה	הרשות למלחמה הכשרת מכורים לשעבר בסמים ומשרד העבודה והרווחה	קו ער"ן בערבית
46.3%	781,000 ₪	36	18	36
76.4%	517,800 ₪	18	18	36
46.9%	425,538 ₪	18	18	36
51.9%	770,649 ₪	36	36	36

פרויקטים שפועלים

מצלם

שיעור
התחייבות
ב"ל

תקציב
פרויקט

חדשי
ניסוי

ארגון מגיש

שם הפרויקט

ענף

מצלם

האגודה לגמילה מאלימות
במשפחה

68.1% ₪ 1,647,947 28

בית לגברים מכים

52.0% ₪ 1,846,326 28

דירות קלט לנשים בסיכון

62.0% ₪ 459,100 24

חנות הזכויות - עכו

54.1% ₪ 411,529 16

אמהות למען אמהות תשושות

58.2% ₪ 330,082 18

מרכז יום לאסירות

64.6% ₪ 304,834 18

הורות פעילה לאבות אסירים

53.7% ₪ 1,865,651 36

הוסטלים לצעירים בסיכון אישי
וחברתי מגיל 18+

המוסד
לביטוח
לאומי

פרויקטים שפועלים

מפעלים

שיעור
התחייבות
ב"ל

תקציב
פרויקט

חדשי
ניסוי

ארגון מגיש

שם הפרויקט

ענף

ילדים

ילדים

41.2%	₪ 518,506	27	עמותת אב"י והחברה העירונית	מרכז מידע וסיוע
71.5%	₪ 210,575	10	עמותת סולם לילדים מוגבלים	סדנאות לתלמידות מהמגזר החרדי
78.8%	₪ 1,365,871	36	עיריית רהט	ספריות מחדרכות רהט
60.5%	₪ 1,238,580	36	מ.א. מטה יהודה	ספריות מטה יהודה
78.8%	₪ 1,508,000	36	מ.א מרחבים	ספרית מרחבים
28.5%	₪ 2,121,736	36	ג'וינט ישראל	הזמנה לדו שיח

המוסד
לביטוח
לאומי

פרויקטים לפי ישוב

מפעלים מיוחדים

ריבוי ישובים

ישוב

הפרויקט

והסביבה
ארצי
אשדוד
אשקלון
באר שבע
דימונה
ירושלים
נצרת
נצרת עלית
עפולה
צפת

תל אביב

מרכז יום לאסירות משוחררות
בית לגברים מכים
דירות קלט לנשים בסיכון

בני ברק
עכו

אמהות למען אמהות תשושות
חנות הזכויות עכו

השרון (כ. יוסף,
רעננה)
חולון
לוד
כלא אילון
כלא מעשיהו
רמלה
בני ברק
קרית ים
תל אביב

איזור המרכז

הורות פעילה לאבות אסירים
בתהליכי שחרור ומשוחררים

הדרכה לנשים תשושות
2 הוסטלים לצעירים בסיכון
אישי וחברתי מגיל 18+
מרכז יום לאסירות

המוסד
לביטוח
לאומי

ניתן להזמין פרסומים במוסד לביטוח לאומי, מינהל המחקר והתכנון,
שד' ויצמן 13, ירושלים 91900, סל. 6709579 (02)